

8. KATEDRY GEOGRAFICZNE

Rodion Mochnacki

Sekcja geografii w krakowskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej powstała równocześnie z Uczelnią w r. akad. 1946/47 i w sekcji tej należy szukać zawiązku późniejszych katedr geografii¹.

W pierwszym okresie, tj. w latach 1946—1949 studia na sekcji były 3-letnie, dwukierunkowe, obejmowały geografię wraz z biologią. Miały one dawać absolwentom — przyszłym nauczycielom szkół podstawowych — wyższe wykształcenie zawodowe. Miały one także dać im podstawę do twórczej pracy naukowej w dziedzinie nauk pedagogicznych i dlatego program wysuwał postulat choćby skromnej, własnej badawczej pracy studenta. Z tego też względu znacznie rozbudowano w planie studiów przedmioty pedagogiczne. Wśród geograficznych przedmiotów dużą liczbę godzin przeznaczono na geologię i geografię fizyczną, mniej natomiast na geografię ekonomiczną i regionalną. Takie ustawienie geografii w planie naukowym było wynikiem braku odpowiednich wykładowców, a poniekąd także spuścizny programowej po dawnym Pedagogium, w miejsce którego powstała Wyższa Szkoła Pedagogiczna. W skład kadry nauczającej wchodziłi zarówno pracownicy nauki, jak również doświadczeni praktycy-nauczyciele, uczący w szkołach średnich. Oni to nadawali świeżo powstałej Uczelni charakter szkoły zawodowej, kształ-

¹ Zob. R. Mochnacki: *Organizacja i rozwój studiów geograficznych w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie w latach 1946—1957*. „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie” z. 8: Geografia oraz tenże: *Studia geograficzne w krakowskiej WSP w latach 1957—1960*. „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie” z. 10: Prace geograficzne.

czącej praktycznie do określonego zawodu — nauczycielskiego. Pracownicy naukowci na kierunku geografii w tym okresie, to profesorowie Uniwersytetu Jagiellońskiego J. Szaflarski, W. Milata, F. Bieda. Wśród nauczycieli praktyków wymienić należy b. wykładowcę Pedagogium J. Premika, M. Dobrowolską, S. Kursę.

Mimo usilnych starań grona profesorskiego nie można było początkowo osiągnąć wysokiego poziomu naukowego. Przychodziła bowiem do WSP, w tym powojennym okresie, młodzież ze szkół średnich z dużymi brakami w rzeczowym wykształceniu i, chociaż pilna i chętna do pracy, trudno jej było w krótkim okresie trzech lat uzupełnić braki, opanować w dostatecznej mierze dwa obszerne przedmioty specjalizacji, kilka różnych przedmiotów pedagogicznych i społecznych oraz dwa obce języki. Mały tylko odsetek studentów kończył w normalnym czasie studia. Większość, mając na trzecim roku możliwość wyboru, uzyskiwała kwalifikacje do nauczania składając egzamin dyplomowy z jednego tylko przedmiotu. W związku z ogólnopolskim brakiem kwalifikowanych kadr nauczycielskich i brakiem dopływu absolwentów wydziałów uniwersyteckich, absolwenci tego dwukierunkowego studium, mimo słabszego przygotowania w zakresie przedmiotu specjalizacji, uzyskiwali na podstawie zarządzenia Ministerstwa Oświaty uprawnienia do nauczania geografii także w szkołach średnich. Katedr jako jednostek organizacyjnych jeszcze nie było. Jako związek przyszłego zakładu geografii, powstała w r. 1947/48 staraniem profesorów Biedy i Premika Pracownia Geograficzna. Zgodnie z ówczesnym programem studiów miała ona charakter przede wszystkim pracowni dydaktycznej, zaopatrzonej w mapy ściennie, różne tablice i zbiory, głównie geologiczne. Tu studenci uczyli się, jak posługiwać się pomocami naukowymi na lekcji; tu odbywały się wykłady i ćwiczenia.

Drugi okres w historii studiów geograficznych w krakowskiej WSP przypada na lata 1949—1952. R. akad. 1948/49 przyniósł reorganizację Uczelni, upodabniając ją pod względem organizacyjnym do uniwersytetów (rektor, senat, wydziały, dziekani, rady wydziałowe). Na Wydziale Geograficzno-Biologicznym wprowadzono 3-letnie studia jednokierunkowe z oddzielną sekcją geografii i sekcją biologii. Pozwoliło to wykładowcom na podniesienie poziomu nauczania, na wprowadzenie oprócz wykładów takich form dydaktycznych, które by miały większe znaczenie i wartość dla wykształcenia i wychowania nauczyciela szkoły ogólnokształcącej. W planie studiów większość zajęć przeznaczono na dyscypliny geograficzne, układ ich był bardziej celowy i zróżnicowany. Dużo godzin, bo blisko 50%, przeznaczono na ćwiczenia, które obok wykładu stały się ważną formą dydaktyczną kształcenia, wyrabiająca samodzielność myślenia. Kontakt pracowników naukowych ze studentami dzięki tej formie pracy uległ zacieśnieniu, co miało duże znaczenie dla wychowania nauczyciela. Do programu wprowadzono bardzo ważne dla wyrobienia umiejętności obserwacji — ćwiczenia terenowe i obowiązkowe wycieczki. Dla przygotowania studentów do twórczej, samodzielnej pracy naukowej wprowadzono w plan studiów proseminarium geograficzne. Student obowiązany był wykonać pracę, w której winien był wykazać znajomość metod pracy naukowej w zakresie geografii. Przedmioty pedagogiczne i społeczno-ekonomiczne zajmowały przeciętnie $\frac{1}{3}$ część obowiązkowych godzin. Ramowy ten plan, odpowiadający pierwszemu stopniowi studiów uniwersyteckich, zatwierdziło Ministerstwo Oświaty, a wewnętrzną jego treść wypełniali wykładowcy, stale ją aktualizując. Program jednokierunkowego studium był dużym postępem i ulepszeniem w kształceniu nauczycieli. Jego wprowadzenie wytworzyło lepszy system nauczania geografii, zapewniło większą samodzielność pracy studenta, a w następstwie prowadziło do znacznego podniesienia poziomu i wyników nauczania. Absolwenci przychodzili do szkoły lepiej przygotowani do nauczania geografii i wyróżniali się zamiłowaniem do zawodu nauczycielskiego. Świadczyć o tym mogą wydawane o nich opinie nadzorczych władz

oświatowych, wysuwanie ich na stanowiska kierownicze w szkolnictwie oraz obecna dążność do uzupełniania swych kwalifikacji studiami magisterskimi.

W okresie tym w związku z reorganizacją struktury Uczelni nastąpiły zmiany w składzie osobowym wykładowców. Powstała własna kadra profesorska, ściśle związana z WSP. Pierwszym p. o. dziekana Wydziału mianowało Ministerstwo prof. dr F. Biedę. Po jego ustąpieniu w r. 1950 stanowisko to objął doc. dr J. Premik, a po nim w r. 1952 doc. dr R. Mochnacki. Na kierunku geografii w r. 1952/53 pracowało już trzech własnych wykładowców, pełniących obowiązki samodzielnych pracowników nauki (M. Dobrowolska, R. Mochnacki, J. Premik) i trzech asystentów (A. Gawlik, A. Maryański i S. Wojs). Ponadto ośmiu pracowników z innych uczelni krakowskich prowadziło wykłady i ćwiczenia zlecone.

Liczniejsza kadra wykładowców ułatwiła zróżnicowanie i większą specjalizację wykładów. Organizacja studiów jednokierunkowych spowodowała zmiany w charakterze zakładu, który zaczął spełniać obok roli pracowni dydaktycznej także funkcje zakładu naukowego jako bazy materialnej pracy naukowej. W tym celu nagromadzone zbiory przeniesiono do większej sali i postarano się o techniczne jej wyposażenie, zaopatrzone w najniezbędniejsze pomoce i przyrządy oraz zaczęto tworzyć podręczną zakładową bibliotekę geograficzną. Praca w zakładzie skierowana była na przygotowanie asystentów do samodzielnej pracy naukowej i dydaktycznej. Odbywano zebrania okresowe, na których omawiano metody prowadzenia wycieczek, ćwiczeń, metody kontroli prac studenckich, aktualne zagadnienia z doświadczeń naukowych i metodycznych geografii polskiej i radzieckiej, sprawę czytelnictwa studentów, planowano rozdział pracy zakładu. Roztoczono również opiekę nad pracami dyplomowymi asystentów. Równocześnie zaprawiano studentów do studiowania, uczono ich korzystania z instrumentów. Zakład opiekował się także Kołem Naukowym Geografów, współdziałał w ustalaniu programu jego pracy, ułatwiał mu nawiązanie kontaktu ze świetlicami robotniczymi fabryk krakowskich, gdzie studenci wygłaszali referaty, oraz ze szkołami, gdzie organizowali prace szkolnych kółek geograficznych. Praca zakładu napotykała jednak na trudności. Dotkliwie dawał się odczuć brak odpowiedniego lokalu, brak funduszy, trudność w nabyciu potrzebnych książek, przyrządów i innych pomocy.

Trzeci etap w rozwoju studiów geograficznych na WSP, to wprowadzenie w r. 1954 czteroletnich studiów, zakończonych egzaminem magisterskim (na kierunku geograficznym dla studentów, którzy rozpoczęli studia w r. akad. 1952/53) oraz powołanie przy końcu 1952 r. katedr jako ośrodków pracy dydaktycznej i naukowej na Uczelni. Przeprowadzona reorganizacja planu studiów wykazuje dalszą ich ewolucję, zwiększenie liczby godzin przeznaczonych na przedmiot specjalizacji (geografię), przy równoczesnym zmniejszeniu ogólnej liczby godzin tygodniowych zajęć. Zmniejszając liczbę zajęć, więcej czasu zostawiono studentom na pracę samodzielną. Zwiększono liczbę godzin ćwiczeń dla poszczególnych przedmiotów, wprowadzono zajęcia proseminaryjne i seminaryjne, pracownię magisterską, dwutygodniowe wakacyjne prace polowe po I, II i III roku studiów oraz obowiązkowe wycieczki naukowe. Opracowane szczegółowo programy uwzględniały w odpowiednim stopniu wszystkie przedmioty, których znajomość jest konieczna dla uczącego geografii w szkole ogólnokształcącej lub zawodowej. W treści programów wystąpił wyraźnie związek ze szkołą, podkreślone były bowiem te partie materiału naukowego, które omawia się w szkole.

W odróżnieniu od innych wyższych uczelni programy WSP przykładały większe znaczenie do elementów politechnizacji i dlatego starały się podkreślić użyteczność podawanej wiedzy i jej łączność z praktyką, z bieżącym życiem społeczeństwa. Programy wprowadzały obowiązkową dla każdego studenta ciągłą praktykę pedagogiczną w ciągu dwóch tygodni w VI semestrze i czterech tygodni na początku VII semestru.

Oprócz geografii jako przedmiotu specjalizacji dużo miejsca w planie zajmowały przedmioty pedagogiczne, wykładane już od pierwszego roku studiów w odpowiedniej, ale nie przygniatającej przedmiotu specjalizacji, liczbie godzin.

Przy końcu r. 1952 powołane zostały na Wydziale Geograficzno-Biologicznym katedry: geografii fizycznej, ekonomicznej i regionalnej. Kierownictwo ich objęli: dr J. Premik (geografia fizyczna), dr M. Dobrowolska (geografia ekonomiczna) i dr R. Mochnacki (geografia regionalna).

W latach 1955 i 1956, z chwilą mianowania na stanowiska etatowych docentów dr Premika, dr Dobrowolskiej i dr Mochnackiego i po zaangażowaniu na dodatkowe etaty doc. dr A. Michalika i prof. UJ dr A. Wrzoska ustalili się skład katedr geograficznych. Katedra Geografii Fizycznej miała 3 docentów oraz 4 asystentów, Katedra Geografii Ekonomicznej — 1 docenta i 3 asystentów, a Katedra Geografii Regionalnej — 1 profesora, 1 docenta, 1 adiunkta i 2 asystentów. Ponadto na kierunku geografii było zatrudnionych 25 pracowników na godzinach zleconych, z czego 16 na Wydziale Zaocznym.

W r. 1957 przeszedł na emeryturę doc. dr J. Premik, samodzielny dotąd Wydział Zaoczny został ściśle zespolony z odpowiednimi katedrami studiów stacjonarnych, zmienił się skład personalny katedr. Katedra Geografii Fizycznej, której kierownictwo po prof. Premiku objął (od 1 II 1957 r.) doc. dr J. Flis, liczyła w swym składzie 2 docentów (Flis, Michalik), 3 adiunktów (Janikowska, Pierzchałowa, Ziętara), 3 st. asystentów (Gawlik, Pydziński, Policht). W Katedrze Geografii Ekonomicznej oprócz kierownika doc. dr. M. Dobrowolskiej zatrudniony był 1 adiunkt (Prochownikowa), 1 st. asystent (Jarowiecka) i 3 asystentów (Herma, Pakuła, Rajman); w Katedrze Geografii Regionalnej, którą kierował doc. dr R. Mochnacki, zajęty był 1 profesor nadzwyczajny (Wrzosek), 1 adiunkt (Maryjański) i 2 st. asystentów (M. Kozanecka i J. Piasecka). Wszyscy pomocniczy pracownicy naukowi posiadali stopień magistra, adiunkt Maryjański złożył egzamin doktorski. Oprócz wyżej wymienionych 19 własnych pracowników naukowych, dodatkowo prowadziło wykłady i ćwiczenia w formie zajęć zleconych 20 wykładowców (docentów i adiunktów), pracowników innych wyższych uczelni krakowskich.

Etatowi samodzielni pracownicy nauki, niemal wszyscy, rekrutowali się spośród nauczycieli szkół średnich; przeszli dłuższą praktykę szkolną, dwóch pracowało na stanowisku kierowników ośrodków metodycznych geografii. Wśród pomocniczych pracowników nauki było czterech byłych nauczycieli oraz — co bardzo ważne — ośmiu wychowawców własnej Uczelni, którzy przeszli wyszkolenie dydaktyczne i praktykę w szkole. Ponadto wszyscy asystenci odbyli roczną praktykę nauczycielską w szkołach krakowskich, w ramach swych zajęć asystenckich, poznali szkołę i metody pracy dydaktycznej i wychowawczej. Ten kontakt ze szkołą dawał gwarancję, że wykłady i ćwiczenia zespołu nauczającego będą stały na poziomie szkoły wyższej, a równocześnie będą poprawne pod względem metodycznym. Powołane katedry przejęły na siebie pracę naukową oraz dydaktyczno-wychowawczą, doskonalenie metod nauczania i pieczę nad zapewnieniem normalnego toku studiów. W związku z wprowadzeniem egzaminów magisterskich, katedry bardzo pieczołowicie zajęły się seminariami, metodyką ich prowadzenia oraz tematyką prac magisterskich. Seminarium magisterskie pozwoliły skrytalizować i sprecyzować długofalową problematykę badań poszczególnych katedr i powiązać ich naukową działalność z potrzebami gospodarki narodowej, a w szczególności z problemami gospodarczymi województwa krakowskiego oraz zadaniami uczelni kształcącej nauczycieli. W tym celu katedry geografii WSP nawiązały kontakt z Wojewódzką Komisją Planowania Gospodarczego w Krakowie i zawarły umowę o socjalistycznej współpracy (31 VIII 1955 r.). Dzięki życzliwości Prezydium WKPG, a w szczególności jej wiceprezesa dr J. Kruczały, współpraca ułożyła się bardzo pozytywnie, a korzyści wyniesione były obustronne. WKPG podawała katedrom WSP ogólny pogląd i założenia kie-

runków gospodarczych dla województwa lub określonych terenów, wskazując tym samym problematykę prac magisterskich, dostarczała lub umożliwiała studentom dotarcie do materiałów źródłowych. Wypracowane przez studentów prace, konsultowane przez profesorów, przekazywane były do WKPG. Prace te były reprezentatywnym wglądem naukowym w rzeczywistość, pozwalały sprawdzić założenia ogólne, stawiane przez czynniki gospodarcze. Studenci, wykonując prace, byli świadomich użyteczności i wartości w planowaniu gospodarczym, uczyli się rzetelnie pracować, korygowali niejednokrotnie w terenie dane oficjalne, poznawali różne metody pracy, uczyli się rozumieć i wyjaśniać złożone zjawiska i procesy społeczno-gospodarcze w ich wzajemnej współzależności. Badania te wiązały się ściśle z problemami metodycznymi geograficznego kształtowania nauczycieli.

W ramach powiązań z WKPG Katedra Geografii Ekonomicznej podjęła długofalowe badania nad zagadnieniem przemian demograficznych i społeczno-gospodarczych, a w szczególności struktury agrarnej wsi małopolskiej, powiązania jej z ośrodkami przemysłowymi przez masowe dojazdy do pracy ludności wiejskiej. Badania przeprowadzone przez studentów w ramach ich prac magisterskich objęły szereg miejscowości w rejonie Kotliny Oświęcimskiej, w Zagłębiu Chrzanowsko-Krakowskim, niektóre osiedla w rejonie gór (Krościenko nad Dunajcem), w rejonie Dębicy, Mielca, Gorlic.

Katedra Geografii Regionalnej opracowywała w ramach prac magisterskich zagadnienia drożności szeregu osiedli, ich dostępność komunikacyjną oraz monografie geograficzne osad (Jasło, Charsznica, Skawina, Niedomice), a także zagadnienia niektórych gałęzi przemysłu Polski. Oprócz tematyki prac terenowych wykonywanych na zamówienie społeczne (WKPG) na seminarium geografii regionalnej opracowano także prace kameralne z zakresu geografii gospodarczej państw świata. Tematem szeregu prac magisterskich była charakterystyka oddzielnych gałęzi gospodarki na obszarze niektórych krajów w pewnym odcinku czasowym, w powiązaniu z całym kompleksem zagadnień geograficzno-gospodarczych i politycznych danego państwa. Ten typ prac magisterskich jest dla kształcenia nauczycieli również ważny, wymaga analizy znacznego materiału faktycznego z różnych dziedzin geografii, powiązania go w związku przyczynowe oraz syntezy, dającej wyobrażenie o stanie omawianego zagadnienia.

Oddzielną dziedzinę prac Katedry stanowiły zagadnienia z zakresu metodyki geografii w ramach związanego z Katedrą Zakładu Metodyki Nauczania Geografii. Rozpoczęto je w formie przepracowania metod naukowego, eksperymentalnego badania procesu nauczania geografii na proseminarium metodyki geografii na Studium dla Pracujących WSP, a kontynuowano na seminarium w formie prac magisterskich.

Problematyka prac magisterskich opracowywana w Katedrze Geografii Fizycznej skoncentrowała się na kilku zasadniczych zagadnieniach rozbitych na szereg tematów, opracowanych przez poszczególnych studentów. Były to zagadnienia:

- formy powstałe przez grawitacyjne ruchy mas skalnych,
- regionalne badania fizjograficzne w Niecce Nidziańskiej,
- monografie fizyczno-geograficzne małych regionów,
- badania nad rozwojem stoków i małych dolinek,
- drobne prace fizjograficzne dla zdobycia materiałów do metodycznych wy-cieczek uczniowskich.

W programie prac katedr ważną rolę odgrywały także prace z zakresu dydaktyki nauczania w szkołach wyższych. Chodziło przede wszystkim o doskonalenie metod nauczania i przygotowanie kadry asystenckiej do jak najlepszego wykonywania zajęć dydaktycznych w Uczelni. Niektóre zagadnienia z tej dziedziny, zrefe-

rowane i przedyskutowane na wspólnych zebraniach naukowych katedr, ogłoszono drukiem w „Roczniku Naukowo-Dydaktycznym WSP”, z. 4 (1955), z. 6 (1957).

Niezależnie od metodycznych referatów i prac długofalowych związanych z tematyką prac magisterskich, na naukowych zebraniach miesięcznych katedr były referowane także aktualne zagadnienia, związane ze specyfiką danej katedry. Były to bądź sprawozdania pracowników katedr z własnych badań, bądź referaty omawiające zagadnienia teoretyczne z zakresu metodologii geografii lub konkretne zagadnienia geograficzne opracowane na podstawie literatury.

Dla ułatwienia studentom opanowania materiału naukowego z różnych dziedzin geografii, a wykładowcom — przejścia z wykładów kursowych na monograficzne, pozwalające pogłębić treść wykładów, opracowywano podręczniki i skrypty, jak: *Geografia fizyczna części świata* (PWN, 1956, 1958), *Geografia krajów demokracji ludowej w Azji* (wyd. WSP), *Geografia ZSRR* (wyd. WSP), *Geografia krajów demokracji ludowej w Europie* (wyd. WSP), *Kartografia i topografia* (PWN, 1951, 1952).

Omawiając pracę katedr i pracowników naukowych geografii krakowskiej WSP należy zaznaczyć, że zarówno w pracy naukowej, dydaktycznej, jak też i w metodach wychowawczych, od początku istnienia Uczelni, mamy świadome próby stosowania zasad materializmu dialektycznego. W dziedzinę naukową pracy katedr od początku przenikały idee postępowe; krystalizowała się i pogłębiała problematyka prac, odzwierciedlająca istotne potrzeby gospodarki i szkoły, dla której Uczelnia kształciła pracowników. W ten sposób katedry geografii wykazywały silną więź z terenem i od początku stanęły na stanowisku, że nauka winna pomagać praktyce.

W roku akad. 1956/57 sekcja geografii otrzymała lokal należący do Uczelni w Ryńku Głównym 34, II p. Całe pomieszczenie poddano przeróbce i odnowieniu. Każda katedra dostała oddzielne pomieszczenie dla profesorów, asystentów, salę wykładową będącą równocześnie seminaryjną oraz halle, w których pomieszczono zbiory. Urządzono oddzielną salę na czytelnię, w której zgromadzono podstawowe podręczniki, słowniki, encyklopedie, atlasy, bieżące czasopisma. Oddzielną salę przeznaczono na pracownię kartograficzną, wyposażając ją w stoliki kreślarskie, stołki i przybory do kreśleń kartograficznych. Urządzono małą ciemnię fotograficzną, zapopatrując ją w potrzebne do zdjęć przyrządy, aparaty fotograficzne itp. Każda katedra czuwa nad kompletowaniem i odpowiada za powierzone jej pieczy zbiory, z których korzystają w razie potrzeby wszystkie katedry. W ten sposób powstały oddzielne zakłady związane z poszczególnymi katedrami, które obsługują jednak całość potrzeb dydaktycznych i naukowych wszystkich trzech katedr geografii. W r. 1957 Ministerstwo Oświaty utworzyło jeszcze Zakład Metodyki Nauczania Geografii przy Katedrze Geografii Regionalnej.

Od r. 1958 rozpoczyna się nowy etap w rozwoju studiów geograficznych WSP. Ustawa o szkolnictwie wyższym wprowadzała w życie nowy, pięcioletni czas studiów, a w ślad za tym nowy plan studiów. Charakterystyczną jego cechą jest zmniejszenie obowiązującego, tygodniowego wymiaru godzin wykładów i ćwiczeń, wskutek równomiernego rozłożenia obowiązków na dłuższy okres. Umożliwiło to studentom przejście na nową formę pracy: studiowania, w którym wykłady i ćwiczenia stanowią tylko pomoc dla samodzielnego wysiłku słuchaczy. Nowy system, usuwający resztki szkolarnstwa, wyrabia u studenta samodzielność w zdobywaniu wiedzy, a rola naukowego pracownika w tym procesie ogranicza się do kierowania samodzielną pracą studenta. W tym celu wprowadzono w plan studiów takie zajęcia, jak konwersatorium geograficzne (IV i V rok), jak wykłady monograficzne (IV i V rok). Łącząc pewne egzaminy, zmniejszono wydatnie ich ilość, pozostawiając studentowi więcej czasu na przygotowanie się, a równocześnie zmuszono go do kompleksowego przyswojenia sobie wiadomości z kilku pokrewnych przedmiotów. Jak dotąd, proseminaria i seminaria zajmują ważne miejsce w planie studiów; prowadzone są one od trzeciego roku studiów. Podobnie ćwiczenia i prace polowe, na-

dal jako formy samodzielnej pracy, zachowały swoje dotychczasowe, dominujące stanowisko. Plan studiów przewiduje także obowiązkowe wycieczki.

Mając na uwadze, że WSP stanowi uczelnię kształcąca nauczycieli, w planie studiów przewidziano, jak dotąd, przedmioty pedagogiczne oraz ciągłą praktykę pedagogiczną. Poszerzono również zajęcia z metodyki nauczania geografii przez dodanie na czwartym roku studiów proseminarium. Studenci, opierając się na obserwacjach w czasie odbywania ciągłych praktyk oraz na literaturze, referowali aktualne zagadnienia z zakresu metodyki geografii.

Pięcioletnie studia i odpowiednio skonstruowana siatka godzin, wykluczająca wąską specjalizację, umożliwiającą pełne unaukowanie studiów, przy równoczesnym zachowaniu ich przydatności dla kształtowania nauczycieli geografii.

W zakresie organizacyjnym studiów w tym okresie nie zaszły większe zmiany. Utworzono jedynie przy Katedrze Geografii Fizycznej oddzielny Zakład Geologii, którego kierownictwo objął doc. dr A. Michalik. Nadal pracę dydaktyczną i naukową prowadziły trzy katedry: Geografii Fizycznej pod kierunkiem doc. dr J. Flisa, Geografii Ekonomicznej pod kierunkiem doc. dr M. Dobrowolskiej, która w r. 1961 otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego, i Geografii Regionalnej pod kierownictwem doc. dr R. Mochnackiego. Z Katedrą Geografii Regionalnej związany jest ponadto odrębny Zakład Metodyki Nauczania Geografii.

W tym okresie Katedra Geografii Fizycznej prowadziła pod kierunkiem doc. dr J. Flisa badania zespołowe, zmierzające do opracowania monografii fizyczno-geograficznej powiatu żywieckiego. Badaniami objęto cały powiat. Z tą pracą związana była tematyka prac magisterskich. W badaniach terenowych brali udział oprócz kierownika Katedry asystenci, gromadząc materiały do rozpraw doktorskich.

W Zakładzie Geologii opracowywano pod kierunkiem doc. dr A. Michalika niektóre zagadnienia dotyczące geomorfologii Tatr, metodyki nauczania geologii w szkołach ogólnokształcących i zawodowych, metodyki badań polowych oraz zagadnienia z geologii inżynierskiej i hydrologii.

Katedra Geografii Ekonomicznej w ramach długofalowych, zespołowych badań zajmowała się przemianami społeczno-gospodarczymi wsi południowej Polski oraz strukturą społeczno-zawodową osiedli jako wyznacznikiem delimitacji regionów gospodarczych. Badania te przyniosły już pierwsze wyniki. Przedstawiła je kierowniczka Katedry prof. dr Dobrowolska na Międzynarodowej Konferencji w sprawie regionalizacji gospodarczej w Kazimierzu Dolnym (maj 1959) oraz na Międzynarodowym Kongresie Geograficznym w Sztokholmie w r. 1961. W badaniach tych Katedra Geografii Ekonomicznej pozostawała w ścisłym kontakcie z Radą Naukowo-Ekonomiczną województwa krakowskiego i opolskiego oraz Instytutu Śląskiego w Opolu; prace wykonywała na ich zlecenie.

W Katedrze Geografii Regionalnej opracowywano w pracach magisterskich trzy zagadnienia, dotyczące:

- turystyki i ruchu letniskowego w dolinie Popradu,
- niektórych gałęzi przemysłu w Polsce oraz
- ludności i gospodarki niektórych państw poza Polską.

Tematem prac były ponadto przemiany ludnościowe na południowo-wschodnim pograniczu Polski oraz geografia komunikacji województwa rzeszowskiego.

W Zakładzie Metodyki Nauczania Geografii prowadzono pod kierunkiem doc. dr R. Mochnackiego badania eksperymentalne nad:

- ewolucją i przydatnością programów geografii i podręczników szkolnych,
- zagadnieniem rozwoju myślenia geograficznego w procesie nauczania geografii,
- przydatnością niektórych pomocy naukowych geografii,

- zagadnieniem efektywności metod nauczania,
- metodyką ćwiczeń w nauczaniu geografii.

Zagadnienia te znalazły także wyraz w tematyce prac magisterskich.

W czerwcu 1960 r. Zakład Metodyki Geografii zorganizował wspólnie z PTG Ogólnopolską Konferencję Metodyków Geografii, na którą przybyli wykładowcy metodyki oraz przedstawiciele PTG, Min. Oświaty oraz Instytutu Pedagogiki. Na konferencji wygłoszono szereg referatów z zakresu nauczania metodyki geografii oraz organizacji pracy naukowej z tej dziedziny. Ponadto w związku z VI Ogólnopolskim Zjazdem PTG (5—8 września 1958 r.) zorganizowano wystawę pomocy naukowych z zakresu geografii, która wzbudziła duże zainteresowanie uczestników Zjazdu, w tym także gości zagranicznych oraz nauczycieli, którzy ze zbiorów często korzystają do swych lekcji.

We wszystkich katedrach, jak wynika z wyżej podanego przeglądu, prowadzona jest praca naukowa zarówno indywidualna, jak i zespołowa, powiązana w pewnym stopniu z seminariami magisterskimi.

Jako szczególnie osiągnięcie w pracy naukowej katedr kierunku geograficznego krakowskiej WSP należy uznać wydanie trzech tomów „Rocznika Naukowo-Dydaktycznego WSP” (z. 4 w r. 1955, z. 8 w r. 1958, z. 10 w r. 1962), zawierającego artykuły profesorów i asystentów. Roczniki spotkały się z pochlebnią oceną krajowych ośrodków geograficznych, a także niektórych zagranicznych, a w szczególności radzieckich, stąd Uczelnia otrzymała wiele listów wyrażających dodatnią opinię o zamieszczonych pracach.

Osobny rozdział w przygotowaniu przyszłych nauczycieli stanowi Koło Naukowe Geografów, otaczane opieką wszystkich trzech katedr. Prowadzi ono naukową pracę samokształceniową, organizuje wycieczki i odczyty oraz pomaga w pracy kołom turystyczno-krajoznawczym na terenie szkół krakowskich. W r. 1959 przedstawiciele Koła wzięli udział w Zjeździe Kół Naukowych Geografów we Wrocławiu, przedstawiając w formie referatów swój dorobek. W r. 1960 Koło zorganizowało międzyuczelniane seminarium w Rytrze, poświęcone zagadnieniom ruchów masowych w Karpatach. Członkowie Koła prowadzili wycieczki i omawiali obserwowane zjawiska. Koło liczy 50 członków.

Istniejące przy katedrach z a k l a d y skompletowały wybitnie swoje zbiory. Biblioteka liczy dziś już ponad 5 000 woluminów oraz 240 atlasów; otrzymuje w prenumeracie 16 polskich i 15 zagranicznych czasopism. Zbiór map topograficznych liczy ponad 4300 arkuszy; zakłady dysponują pokryciem całej Polski mapami 1 : 50 tys., 1 : 100 tys., wielu arkuszami mapy 1 : 25 tys. i 1 : 10 tys., licznymi mapami przeglądowymi o mniejszych podziałkach, wielu mapami geologicznymi i morskimi. Zbiór ściennych map wynosi dziś około 400 egzemplarzy. Bogaty jest zbiór petrograficzny i mineralogiczny. Prawie całkowicie wystarczający dla obsłużenia toku studiów i badań terenowych jest zbiór instrumentów (topograficznych, mierniczych, meteorologicznych, hydrograficznych i in.). Zakłady dysponują poważnym zbiorem ręcznie wykonanych plansz z zakresu meteorologii, geologii, geomorfologii. Stale kompletowany jest zbiór przeźroczy, filmów, fotografii. Zakład Metodyki rozporządza kompletem dotychczas wydanych pomocy naukowych do nauczania geografii, a Zakład Geografii Gospodarczej dysponuje maszynami rachunkowymi. Wyżej podany przegląd powstawania i kompletowania zakładów wskazuje, że nie są one rozbudowane w kierunku wąskiej specjalizacji, lecz nastawione są na zadania i potrzeby Uczelni mającej kształcić nauczycieli geografów, ogarniających mniej więcej równomiernie i na odpowiednim poziomie całokształt wiedzy geograficznej.

Katedry geograficzne i ich pracownicy utrzymują żywy kontakt z wielu instytucjami naukowymi, nauczycielskimi i planowania gospodarczego. Poszczególni pracownicy naukowci biorą czynny udział w pracach Zarządu Głównego i Oddziału Kra-

kowskiego Polskiego Towarzystwa Geograficznego (Dobrowolska, Flis, Mochnacki, Herma), Instytutu Śląskiego (Dobrowolska, Rajman); prof. Dobrowolska jest członkiem Międzynarodowej Komisji Badań Regionalnych. Pracownicy katedr współpracowali z Radą Główną Szkolnictwa Wyższego, sekcja WSP, podkomisja geografii (Mochnacki, Dobrowolska, Flis), współpracują z komisjami programowymi geografii szkół ogólnokształcących (Mochnacki), z Komisją Oceny Podręczników Szkolnych Min. Oświaty (Mochnacki), z Radą Ekonomiczno-Naukową m. Krakowa i województwa krakowskiego i opolskiego i z WKPG w Krakowie (Dobrowolska), z Państwowym Przedsiębiorstwem Wydziałów Kartograficznych w Warszawie (Flis), z Komisją dla Spraw Krajoznawstwa i Turystyki Okręgu Szkolnego Krakowskiego (Dobrowolska, Mochnacki, Piasecka, Rajman); z Instytutem Geograficznym PAN; biorą też czynny udział w zebraniach Ogniska Metodycznego Szkół Ogólnokształcących i Ośrodka Dydaktyczno-Naukowego Geografii Szkół Zawodowych przez wygłoszenie referatów, a także przez organizowanie wspólnych badań z dziedziny metodyki eksperymentalnej (Mochnacki, Piasecka, Maryański), w pracach Towarzystwa Wiedzy Powszechnej (Flis, Rajman) i in.).

Osobny rozdział oddziaływania WSP, to współpraca pracowników katedr z Ministerstwem Oświaty w zakresie roztoczenia opieki nad Studiumi Nauczycielskimi. Chodzi tu o przekazanie tym zakładom konkretnych rad i wskazówek, zmierzających do podniesienia poziomu naukowego zajęć, wzbudzenia zainteresowań naukowych wśród kadry nauczającej i organizacji na terenie SN-ów możliwych do przeprowadzenia w danej sytuacji badań naukowych.

Dwie formy oddziaływania i opieki nad SN-ami wysunęły się na czoło. Jedna to koleżeńskie seminaria z referatami zarówno ze strony pracowników WSP, jak i pracowników SN-ów, na aktualne tematy naukowe, względnie dzielenie się doświadczeniami z wykonanych prac, prowadzone przez pracowników naukowych geografii WSP, druga zaś polega na h o s p i t a c j i z a j ę ć, dla zorientowania się w poziomie i celowości tego typu zakładów i dostarczenia materiału dla zmian organizacyjnych i dydaktycznych SN-ów. Funkcja hospitującego rysuje się tu jako naukowego opiekuna i doradcy. Wszyscy samodzielni pracownicy, mimo przeciążeń zajęciami, zgodzili się pomóc Ministerstwu w tej niezbędnej, choć trudnej dla nich akcji.

W roku 1952/53 utworzone katedry nie miały ani jednego formalnie samodzielnego pracownika naukowego. Zajęcia prowadziło jedynie 3 własnych pracowników ze stopniem doktora i 3 asystentów, w tym jeden tylko ze stopniem magistra, oraz 8 wykładowców prowadziło zajęcia zlecone. Obecnie jest zatrudnionych w katedrach geografii 35 pracowników, w tym 27 pracowników naukowych własnych. Wśród nich 2 profesorów, 4 docentów, 5 adiunktów, 6 wykładowców, 10 starszych asystentów, wszyscy z pełnymi kwalifikacjami magistra, wśród nich 4 otworzyło przewody doktorskie i posiada już na ukończeniu rozprawy doktorskie. Wśród pracowników prowadzących zlecone zajęcia jest 1 profesor, 3 docentów oraz 4 wykładowców ze stopniem doktora. Katedry obsługują studia stacjonarne i zaoczne, a w ich ramach 14 seminariów, w tym 7 magisterskich na V roku studiów.

W r. 1952/53 sekcja geograficzna nie miała odpowiedniego lokalu, a zakład naukowy dopiero zaczęto organizować. Obecnie natomiast trzy katedry geografii pracują w ramach pięciu zakładów (geografii fizycznej, gospodarczej, regionalnej, geologii i metodyki nauczania geografii), zaopatrzonych w podstawowe przyrządy i materiały konieczne do pracy naukowej i dydaktycznej.

Ten liczbowy stosunek zmian w kadrze naukowej oraz organizacji i wyposażeniu zakładów geografii, osiągnięcia naukowe i dydaktyczne katedr oraz ich powiązania z instytucjami naukowymi i nauczycielskimi wyraźnie informują o rozwoju katedr geografii WSP i ich pracy naukowej i dydaktycznej w ostatnim dziesięcioleciu.

Omawiając tę pracę katedr, jak również ich działalność społeczną i jej użyteczność, obserwujemy krystalizację i pogłębianie problematyki odzwierciedlającej potrzeby szkoły ogólnokształcącej, dla której Uczelnia kształci pracowników. Prace te torują Uczelni drogę do ustalenia jej bytu, do zyskania uznania społeczeństwa. Wrazem tego uznania i wysokiego poziomu było przyznanie Wydziałowi Geograficzno-Biologicznemu krakowskiej WSP w 1959 r. prawa prowadzenia przewodów doktorskich i nadawania stopnia doktora. Ministerstwo zleciło także Wydziałowi prowadzenie studiów doktoranckich. Sprawa ta posiada dla Uczelni doniosłe znaczenie, gdyż umożliwia wychowanie i wykształcenie z własnych absolwentów młodej kadry pracowników naukowych, którzy znając szkołę potrafią wypełnić zadanie, do jakiego Uczelnia została powołana, oraz wykształcić i wychować dobrze przygotowanego nauczyciela szkoły ogólnokształcącej.

PRACE MAGISTERSKIE Z GEOGRAFII FIZYCZNEJ

Studia stacjonarne i Studium dla Pracujących

SEMINARIUM DOC. DR JANA FLISA

Rok akad. 1955/56

1. L. Ciszek: Stosunki wodne okolicy Korytnicy i Sobkowa.
2. B. Felauer: Morfologia Wietrznych Dziur.
3. S. Janiga: Przełomy dolinne Pasma Cergowskiego.
4. W. Klaja: Rozwój osuwiska szymbarskiego w okresie 42 lat.
5. D. Kuczaj: Zsuw w Zadnich Górach.
6. E. Marszałek: Terasy dolinne Jasiołki między Tylawą a Szczepańcówą.
7. S. Nawracaj: Rozwój stoków Pasma Cergowskiego.
8. J. Noga: Zjawiska krasowe okolic Sobkowa.
9. H. Tarłowska: Morfogenezę wschodnich stoków Skałki.
10. J. Urban: Wydmy śródlądowe okolic Szczucina i Mędrzechowa.

Rok akad. 1956/57

1. Z. Duda: Zarys morfologiczny południowej części Garbu Wodzisławskiego.
2. T. Gawel: Zarys morfologiczny wschodniej części Garbu Wodzisławskiego.
3. A. Hałatek: Zarys fizyczno-geograficzny Kotliny Suskiej.
4. M. Kołakowski: Szkic morfologiczny południowej części Progu Lelowskiego.
5. M. Kwiek: Zarys fizyczno-geograficzny kotliny Mszany Dolnej.
6. A. Morawski: Stosunki wodne środkowej części Garbu Wodzisławskiego.
7. W. Niemczyk: Hydrografia północnej części Garbu Wodzisławskiego.
8. W. Nowak: Morfologia północnej części Progu Lelowskiego.
9. S. Piskorz: Morfologia północnej części Garbu Wodzisławskiego.
10. J. Serkowska: Morfologia doliny Zazamcza.
11. J. Szaro: Stoki Lewocza.
12. K. Wieczorek: Zarys fizyczno-geograficzny Płaskowyżu Stopnickiego.
13. K. Ziętara: O rzekomo glacialnej rzeźbie Babiej Góry.
14. A. Żołnierz: Rozwój stoków w Beskidzie Śląskim.

Rok akad. 1957/58

1. S. Borowicz: Rozwój morfologiczny południowo-zachodniej części Beskidu Małego.
2. M. Chmiolek: Zjawiska denudacji i erozji w obszarze na N i S od Makowa Podhalańskiego.

3. S. Dzierwa: Zarys fizyczno-geograficzny powiatu dąbrowskiego.
4. Z. Gajewska: Reżim wodny dorzecza Nidy.
5. T. Kaczor: Rzeźba obszarów lessowych Bogorii.
6. J. Kądziołka: Morfologia młodych dolin na progu Pogórza Karpackiego między Tarnowem a Pilzнем.
7. Z. Kiełbasa-Skowron: Hydrografia górnej części dorzecza Koprzywianki.
8. S. Kłosowicz: Morfologia dorzecza Grodziska.
9. B. Kotuła: Stosunki wodne dorzecza Jasiołki po Chlebiankę i prawobrzeżnego dorzecza Wisłoki od Jasia po wieś Zarzecze.
10. E. Koza: Polskie nazewnictwo geomorfologiczne stosowane w okresie od 1815—1939.
11. M. Królicki: Rozwój morfologiczny północno-zachodniej części Beskidu Małego.
12. Z. Matyszkowicz: Stosunki hydrograficzne prawej części dorzecza Soły od Isepnicy po Roczynkę.
13. A. Mille: Hydrografia środkowej części dorzecza Koprzywianki (od Boguszowa do Klimontowa).
14. M. Nowak: Ruchy masowe w przełomie Jasiołki przez Pasma Cergowej.
15. J. Rodzoch: Rozwój młodych form dolinnych okolic Konar na Wyżynie Sandomierskiej.
16. S. Sordyl: Stosunki wodne południowo-zachodniej części Beskidu Małego.

Rok akad. 1958/59

1. K. Dité: Zarys fizyczno-geograficzny dorzecza Złotnej i prawej części dorzecza Soły między Rajczą a Ciścem.
2. M. Jura: Przykłady realizacji niektórych zagadnień materiałów programowych Studium Nauczycielskiego na wycieczkach.
3. I. Kania: Rys fizyczno-geograficzny północno-zachodniej części Kotliny Żywieckiej i przyległej części Beskidu Śląskiego.
4. S. Kędzierawski: Zdjęcie morfologiczne arkusza Gorzów Wielkopolski w skali 1 : 25 000.
5. M. Myszkowska: Zarys fizyczno-geograficzny prawej części dorzecza Soły między Żabnicą a Juszczyńką.
6. A. Napiórska: Asymetria dolin w świetle literatury polskiej.
7. E. Otwinowska: Zarys fizyczno-geograficzny dorzecza Krzyżowej.
8. T. Piwoński: Próba geograficznego ujęcia wyników pomiarów ilości materiału niesionego w dorzeczu Wisły.
9. S. Skiba: Zarys fizyczno-geograficzny prawej części dorzecza Soły na odcinku Stary Żywiec—Czernichów.
10. S. Sokołowski: Morfologia północnej części Progu Kajprowego.
11. M. Stachowiak: Zarys fizyczno-geograficzny dorzecza Ujsoł.
12. J. Wojciechowski: Rys fizyczno-geograficzny dorzecza Kamesznicy.
13. K. Wydro: Morfologia rozszerzania doliny Nidy między Skowronem a Rębowem.
14. B. Ziętarowa: Zarys fizjograficzny południowej części Kotliny Żywieckiej i wschodniego skłonu Beskidu Śląskiego.

Rok akad. 1959/60

1. H. Antoniak: Z badań nad środowiskiem północnej części Pogórza Wielickiego.
2. Z. Bereta: Zarys fizjograficzny zachodniego skłonu Beskidu Średniego i Kotliny Jelesniowskiej.

3. T. Cwikła: Rzeźba lessowa wschodniej części Progu Stopnickiego.
4. S. Dąbrowski: Cykl rozwojowy osuwisk stokowych.
5. R. Józwiak: Rzeźba lessowa zachodniej części Progu Stopnickiego.
6. P. Kłóś: Zarys fizjograficzny progów Pogórza Karpackiego w okolicy Wieliczki.
7. E. Miksa: Zarys fizyczno-geograficzny lewej strony dorzecza górnej Koszarawy.
8. E. Sobuś: Zarys fizyczno-geograficzny środkowej części Pogórza Wielickiego.

Rok akad. 1960/61

1. K. Bartnik: Morfogeneza osuwiska pod Wścieklą Percią.
2. G. Bojarska: Morfologia leja źródłowego potoku Kwaśnej Wody.
3. A. Braun: Morfologia zachodniej części Wysokiego i Kamienickiego Grzbietu w górach Izerskich.
4. I. Janowski: Rys fizjograficzny Płaskowyżu Jędrzejowskiego.
5. J. Jaworecki: Ruchy masowe w okolicy jeziora Rożnowskiego.
6. A. Kubiak: Podział Polski na regiony geograficzne.
7. I. Leśniewska: Ruchy masowe w paśmie gór grybowski.
8. M. Mokrzycka: Morfogeneza starego osuwiska w Piwnicznej.
9. Z. Mrukowicz: Ruchy masowe na prawym brzegu Ropy między Łosiem a Szymbarkiem.
10. K. Stal: Wydmy śródlądowe powiatu dąbrowskiego.
11. A. Ustianowski: Ruchy masowe w okolicy Pustej Wielkiej.

PRACE WYKONANE POD KIERUNKIEM ADIUNKTA DR Z. CZEPEGO

Rok akad. 1959/60

1. W. Majewski: Obserwacje nad rozwojem form sufozycznych w dorzeczu górnego Sanu.
2. J. Nowicki: Ilościowe badania rozwoju osuwiska w Szymbarku.
3. F. Pawlicki: Współczesne badania rozwoju stoków dolinnych w Polsce.
4. J. Słaboń: Zmiany sieci dolinnej dorzecza Odry.
5. I. Ulanowska: Morfologia doliny potoku Junikowskiego.

PRACE MAGISTERSKIE Z GEOGRAFII GOSPODARCZEJ

SEMINARIUM PROF. DR MARII DOBROWOLSKIEJ

Rok akad. 1955/56

1. K. Bogaczewicz: Przemiany społeczno-gospodarcze i demograficzne Polanki Karol.
2. Z. Flak: Monografia geograficzno-gospodarcza Gródźca.
3. T. Jarowiecka: Zarys monograficzny Krzeszowic.
4. A. Jurzyk: Przemiany społeczno-demograficzne Nowej Góry.
5. M. Kozela: Przemiany społeczno-gospodarcze i demograficzne wsi Wiatowice w dziesięciolecie Polski Ludowej.
6. E. Majewska: Zestawienie i charakterystyka literatury dotyczącej osadnictwa wiejskiego w województwie krakowskim.

7. A. Orędarz: Zestawienie i charakterystyka opracowań demograficznych dla terenu województwa krakowskiego.
8. J. Paluch: Zarys monograficzny osady Annapol.
9. O. Piskorek: Zaopatrzenie w wodę pitną osiedli w dolnym dorzeczu Rudawy.
10. B. Romanowska: Struktura gospodarstw chłopskich w powiecie chrzanowskim.
11. J. Seremak: Zarys monograficzny wsi Poręba Żegoty. Przemiany w dziesięcioleciu Polski Ludowej.
12. J. Szczuka: Zarys monograficzny Goleszowa.
13. C. Wolska: Przemiany wsi Niegowić w okresie dziesięciolecia Polski Ludowej.

Rok akad. 1956/57

1. Z. Bobek: Mielec i jego wpływ na rolnicze zaplecze.
2. J. Herma: Zarys monografii geograficzno-gospodarczej Brzeszcz.
3. C. Kania: Przemiany społeczno-gospodarcze i demograficzne Pietrzykowic w okresie dwunastolecia Polski Ludowej.
4. W. Korona: Libiąż Mały — zarys monografii geograficzno-gospodarczej.
5. K. Kurzawa: Rozwój Dębicy i jej wpływ na wiejskie zaplecze.
6. J. Ligas: Zarys monograficzny Krościenka.
7. Z. Matuzik: Przemiany społeczno-gospodarcze i demograficzne Wołowic w okresie dwunastolecia Polski Ludowej.
8. J. Niemiec: Wpływ ośrodka gorlicko-mariampolskiego na wiejskie zaplecze na tle stosunków społeczno-gospodarczych powiatu gorlickiego.
9. W. Suchorowska: Zaopatrzenie w wodę do picia ludności na obszarze dorzecza Cechła w powiecie chrzanowskim.
10. Z. Wałag: Przemiany społeczno-gospodarcze i demograficzne Borka Szlacheckiego w okresie dziesięciolecia Polski Ludowej.
11. B. Wąsacz: Przemiany społeczno-gospodarcze i demograficzne Chełmka w okresie władzy ludowej.
12. Z. Wąwoźna: Zaopatrzenie w wodę do picia ludności na obszarze górnego dorzecza Białej Przemszy w powiecie olkuskim.

Rok akad. 1957/58

1. E. Bienek: Rolnictwo powiatu jasielskiego.
2. S. Ciecieręga: Rolnictwo powiatu chrzanowskiego.
3. S. Idasiak: Rzemiosło powiatu chrzanowskiego.
4. Z. Ignar: Wpływ ośrodków przemysłowych powiatu jasielskiego na rolnicze zaplecze.
5. E. Kudra: Przemiany demograficzne powiatu chrzanowskiego od 1880—1957 r.
6. J. Kułagowski: Chrzanów i jego wpływ na rolnicze zaplecze.
7. B. Maryniuk: Przemiany demograficzne i gospodarcze wsi Płaza w dziesięcioleciu Polski Ludowej.
8. L. Pakuła: Przemysł powiatu chrzanowskiego.
9. S. Pstrowski: Trzebinia i jej wpływ na rolnicze zaplecze.
10. J. Rajman: Wpływ ośrodków przemysłowych powiatu Strzelce Opolskie na rolnicze zaplecze.
11. M. Wójcik: Wpływ Krosna na rolnicze zaplecze.

Rok akad. 1958/59

1. J. Drozd: Przemysł powiatu wadowickiego.
2. J. Gibiec: Przemysł powiatu oświęcimskiego.

3. J. Janus: Zarys monograficzny wsi Luszowic.
4. I. Kurzeja: Zarys monograficzny wsi Kamienica.
5. K. Kwiatkowski: Nowy Sącz i jego wpływ na rolnicze zaplecze.
6. J. Pawłowicz: Geograficzny podział pracy powiatu Brzeg w okresie Polski Ludowej.
7. S. Piszcz: Rzemiosło powiatu wadowickiego.
8. J. Piwowarczyk: Przemiany gospodarczo-społeczne i demograficzne Pleszowa w okresie władzy ludowej.
9. I. Prus: Wpływ ośrodków przemysłowych i usługowych powiatu jarosławskiego na wiejskie zaplecze na tle stosunków społeczno-gospodarczych powiatu.
10. M. Riemen: Struktura demograficzna i gospodarcza powiatu nowotarskiego
11. S. Zimnal: Przemiany społeczno-gospodarcze i demograficzne Gierałtowiec w okresie czternastolecia Polski Ludowej.

Rok akad. 1959/60

1. S. Czuj: Dojazdy do pracy do Raciborza i ich wpływ na rolnicze zaplecze.
2. I. Czyżycka: Monografia gospodarczo-społeczna wsi Kąty w powiecie brzeskim
3. B. Górz: Wpływ elektryfikacji na życie gospodarczo-społeczne wsi powiatu nowotarskiego.
4. S. Juraszek: Wpływ przemysłu na rolnicze zaplecze powiatu żywieckiego.
5. Z. Kolasa: Zatrudnienie w przemyśle powiatu olkuskiego.
6. B. Kotuła: Wpływ Skawiny na rolnicze zaplecze na przykładzie wsi Rzozowa.
7. J. Kowalska: Monografia gospodarczo-społeczna wsi Zabierzowa.
8. Z. Kowalska-Żoła: Dojazdy do pracy do Opola i ich wpływ na rolnicze zaplecze.
9. T. Kumik: Monografia Ulanowa.
10. Z. Małecki: Wpływ przemysłu na degradację i rozwój miast w województwie krakowskim.
11. B. Polakowska: Dojazdy do pracy do Częstochowy i ich wpływ na rolnicze zaplecze.
12. A. Romański: Współczesne stosunki demograficzne i gospodarcze powiatu krakowskiego.
13. H. Styrylska-Wachowicz: Dojazdy do pracy do Krakowa i ich wpływ na rolnicze zaplecze.
14. A. Szeliga: Dojazdy do pracy do Tych i powiatu tyskiego i ich wpływ na rolnicze zaplecze.
15. W. Uramowski: Wpływ elektryfikacji na życie gospodarczo-społeczne wsi powiatu miechowskiego.
16. F. Żoła: Przemysł powiatu tarnowskiego.

Rok akad. 1960/61

1. H. Augustyn: Odpyły ludności z powiatu Dąbrowa Tarnowska w okresie Polski Ludowej.
2. H. Bał: Dojazdy do pracy do Rzeszowa i ich wpływ na rolnicze zaplecze.
3. M. Bieda: Wpływ Odlewni Żeliwa „Węgierska Górka” na powstanie i rozwój osiedla Węgierskiej Górki.
4. K. Cięciała: Dojazdy do pracy do Cieszyna i ich wpływ na rolnicze zaplecze.
5. W. Marciniak: Przemiany gospodarcze i demograficzne wsi Rudawa w okresie Polski Ludowej.

6. J. Puchalski: Przemysł i rzemiosło powiatu kluczborskiego.
7. C. Szewczyk: Dojazdy do pracy do Skarżyska-Kamiennej i ich wpływ na rolnicze zaplecze.
8. Z. Trembecki: Niektóre zagadnienia szkolnictwa w województwie krakowskim w roku szkolnym 1958/59.

PRACE WYKONANE POD KIERUNKIEM ADIUNKTA DR K. BROMKA

Rok akad. 1959/60

1. M. Jaworski: Dostępność komunikacyjna miast i osiedli Polski z Zakopanego.
2. K. Klimek: Użytkowanie ziemi okręgu Nowej Góry.
3. B. Kochanek: Szkic geograficzno-gospodarczy polskiego rybołówstwa morskiego.
4. D. Licińska: Rozwój komunikacji kolejowej w Polsce w latach 1946—1957 w świetle izochron Warszawy.
5. W. Michalski: Geograficzno-gospodarcze problemy rolnictwa powiatu buskiego.
6. F. Pietraszewska: Geograficzno-gospodarczy rozwój dzielnic katastralnych miasta Krakowa: Prądnik Czerwony i Rakowice.
7. E. Pyszka: Użytkowanie ziemi we Wrześni i okolicy.

Rok akad. 1960/61

1. Z. Bajorek: Rozwój geograficzno-gospodarczy zachodniej części Nowej Huty: dzielnice Czyżyny i Łęg.
2. Z. Kaleta: Geograficzno-gospodarczy rozwój Żar i okolic.
3. Z. Kalicińska: Rozwój geograficzno-gospodarczy gromady Mydlniki.
4. H. Kopeć: Koncentracja geograficzna ludności w Polsce w 1957 r.
5. C. Lemanowicz: Problemy geograficzno-gospodarcze rolnictwa powiatu złotoryjskiego.
6. A. Zaczek: Dostępność miast i osiedli Polski z Jeleniej Góry.

PRACE MAGISTERSKIE Z GEOGRAFII REGIONALNEJ

SEMINARIUM PROF. DR ANTONIEGO WRZOSKA

Lata akad. 1955/56 i 1956/57

1. H. Bartosik: Izochrony Proszowic.
2. K. Bełza: Wydobycie węgla kamiennego na świecie (1938—1955).
3. E. Błażejczyk-Rudzińska: Rozwój światowej produkcji ropy naftowej w latach 1938—1955.
4. H. Drożdż: Handel zagraniczny Holandii (1938—1955).
5. A. Foltyn: Izochrony kolejowo-autobusowe Suchej.
6. D. Grzesiak: Izochrony Oświęcimia.
7. D. Kostuch: Rozwój ludności Afryki.
8. M. Kozanecka: Zmiany w natężeniu ruchu osobowego na kolejach Polski południowej w latach 1938—1955.
9. W. Kwiecień: Izochrony Tarnobrzegu.
10. K. Michalska: Azja Południowo-Wschodnia jako baza surowcowa.

11. B. Michniewska: Handel zagraniczny Belgii (1937—1955).
12. S. Miczka: Rozwój komunikacji Afryki na przestrzeni ostatnich 50 lat.
13. K. Olejarz: Izochrony Wolbromia.
14. S. Pięta: Koleje elektryczne na świecie.
15. K. Sroka: Izochrony autobusowe Gdowa.

Rok akad. 1957/58

1. B. Bonk: Rozwój zespołu miejskiego Wielkiego Berlina.
2. H. Broda: Rozwój ludności wschodnich powiatów województwa rzeszowskiego.
3. A. Gucwa: Rozwój osiedli Żabno i Niedomice.
4. J. Horbowska: Wykorzystanie środowiska geograficznego Holandii.
5. I. Jakubowski: Rozwój komunikacji Jugosławii.
6. Z. Jedynak: Zagadnienie polityczne i gospodarcze Antartyki.
7. E. Kopeć: Rozwój gospodarczy Charsznicy.
8. K. Kopera: Rozwój gospodarczy Jasła.
9. T. Kościelna: Rozwój gospodarczy Skawiny.
10. A. Włochowicz: Rozwój arabskiego zagłębia naftowego.

Rok akad. 1958/59

1. B. Habas: Stan przemysłu zapalczanego w Polsce.
2. M. Kowalski: Stan przemysłu tytoniowego w Polsce.
3. M. Kraus: Wpływ ruchu turystycznego na rozwój życia gospodarczego Zawoi.
4. H. Kuliga: Wpływ ruchu turystycznego na rozwój życia gospodarczego Piwnicznej.
5. E. Ligocki: Miasto i powiat Jelenia Góra jako region turystyki, wczasów i przyrodolecznictwa.
6. L. Michalewicz: Stan przemysłu piwowarsko-słodowniczego w Polsce.
7. J. Zegarowicz: Rozwój gospodarczy i demograficzny Jakuckiej ASRR.
8. H. Zieliński: Wpływ podziału Korei na rozwój gospodarczy tego kraju.
9. M. Ziętara: Wpływ ruchu turystycznego na rozwój gospodarczy Starego Sącza.
10. Żydek: Stan przemysłu cukierniczego w Polsce.

Rok akad. 1959/60

1. B. Front: Rozwój górnictwa węglowego w ZSRR.
2. H. Harasimiuk: Wpływ ruchu turystycznego na rozwój Muszyny.
3. K. Klag: Wpływ ruchu turystycznego na rozwój Rytra.
4. K. Musialska: Wpływ ruchu turystycznego na rozwój Łomnicy.
5. J. Noga: Stan przemysłu drzewnego w Polsce.
6. E. Skolmowska: Wpływ podziału Wietnamu na jego życie gospodarcze.
7. T. Sokół: Wpływ ruchu turystycznego na rozwój Żegiestowa.
8. S. Zięba: Przemiany demograficzne Sudanu.
9. J. Żebrak: Użytkowanie ziemi w ZSRR.

Rok akad. 1960/61

1. T. Dedio: Stan przemysłu środków piorących w Polsce.
2. A. Kasza: Stan przemysłu wyrobów galanteryjnych w Polsce.
3. S. Kruk: Rozwój transportu kolejowego w ZSRR.
4. B. Posuszny: Stan przemysłu maszyn i narzędzi rolniczych w Polsce.

5. C. Słowik: Przemysł materiałów ogniotrwałych w Polsce.
6. J. Szejbal: Próba analizy geograficzno-gospodarczej przemysłu gumowego w Polsce.
7. Z. Szot: Szczawa. Studium z geografii turystyki.

PRACE WYKONANE POD KIERUNKIEM ADIUNKTA DR A. MARYAŃSKIEGO

Rok akad. 1959/60

1. J. Bahyrycz: Rozwój rolnictwa Ukrainy od 1913 r.
2. I. Bardziejewska: Rozwój demograficzny powiatu Lubań w latach 1939—1959.
3. E. Ciok: Rozwój transportu kolejowego w Chinach.
4. I. Szady: Przemiany demograficzne i gospodarcze Kraju Krasnojarskiego.
5. H. Wieczorek: Rozwój demograficzny powiatu Grodków w latach 1910—1959.

Rok akad. 1960/61

1. Z. Godowska: Przemiany gospodarcze w ZSRR związane z akcją zagospodarowania odłogów po 1954 r.
2. S. Rażny: Przemiany gospodarcze w zachodniej części Sahary w ostatnich dziesięcioleciach.
3. S. Śnieg: Przemiany gospodarcze Albanii po drugiej wojnie światowej.
4. W. Targosz: Rozwój miast ZSRR powyżej 50 tysięcy mieszkańców w latach 1939—1959.
5. J. Uchacz: Rozwój przemysłu w Rumunii po drugiej wojnie światowej i jego wpływ na stosunki ludnościowe.
6. A. Wilk: Przemiany ludnościowo-osadnicze powiatu przemyskiego i m. Przemysła w latach 1931—1960.

PRACE MAGISTERSKIE Z METODYKI NAUCZANIA GEOGRAFII

SEMINARIUM DOC. DR RODIONA MOCHNACKIEGO

Rok akad. 1959/60

1. K. Bombolewska: Uzupełniająca lektura geograficzna w nauczaniu geografii w klasie VIII.
2. W. Lenczewska: Ewolucja programów nauczania geografii w szkołach zawodowych w latach 1918—1960.
3. Z. Maszkiewicz: Rola podręcznika geografii w szkołach zawodowych.
4. F. Rojek: Środowisko geograficzne jako materiał poglądowy w nauczaniu w klasie V.
5. T. Solarczyk: Mapki konturowe w nauczaniu geografii w klasie VI.
6. K. Wigłasz: Podręczniki geografii Polski w szkołach podstawowych w latach 1918—1960.

Rok akad. 1960/61

1. R. Deja: Metody pracy z podręcznikiem i ich efektywność w nauczaniu geografii.
2. J. Dobrzyński: Metody pracy z mapą i ich efektywność w świetle eksperymentu w klasie VII szkoły podstawowej.

3. A. Dylska: Rozwój pojęć geograficznych uczniów w klasach od V do VII.
4. J. Łazarow: Pomoce bryłowe w nauczaniu geografii w klasie V i ich wartość w podniesieniu wyników nauczania.
5. H. Ratajczak: Rola zeszytu geograficznego ucznia w procesie nauczania geografii w klasie V.
6. J. Sać: Rysunek geograficzny, jego rodzaje, rola i metody stosowania w procesie nauczania geografii w klasie V szkoły podstawowej.